

VIII.

Platební funkce směnek na cizí místa (devis). Arbitrage s cennými papíry.

1. Vyrovnávání platů a inkasování pohledávek v cizině pomocí devis. — Obchod s devisami na burse vídeňské.

V předešlém dostatečně obšírně bylo vyloženo, kterak devisami bývá sprostředkováno placení do ciziny. Zbývá pouze vyložiti podobné problémy početně. Z té příčiny třeba především vyložiti dotyčné usance nejčelnějších burs evropských, především bursy vídeňské (které jsou téměř totožné s usancemi bursy pražské a budapeštské). Zároveň však potřebí jest podati vysvětlení v příčině diskontu a úrokové míry, která se běře za základ.

Při směnce třeba hleděti k její splatnosti, neboť dle toho se řídí také její cena. Směnka později splatná jest lacinější než-li směnka téhož obnosu, která dospěje dříve. Proto při udávání ceny směnky nutno hleděti k její splatnosti a jestliže při tom určitou splatnost vezmeme za základ (či jako Angličané říkají za „standard“), bude každá směnka dříve splatná, nežli je tento základ (standard), dražší a každá směnka naopak později splatná bude lacinější nežli základ. Pokud se týče úrokové míry, rozhoduje úroková míra dotyčné cedulové banky a tedy pro směnky anglické bude se počítati dle úrokové (diskontové) sazby banky anglické, pro směnky na Paříž bude platit diskont banky francouzské, pro směnky na německá místa počítá se diskont říšské banky německé atd. Diskont ten bývá vždy v kursovním lístku uveden při kursu devis.

Ve vídeňském, (pražském) kursovním lístku cena cizích směnek udává se:

Základním množstvím, za které cena je udána, bývá 100 jednotek cizí měny, tedy udává se cena za 100 M., za 100 frs., za 100 hol. zlatých (zkratka pro to je: hf), za 100 am. dolarů (zkratka je: \$), za 100 rublů (papírových či kreditních, zkratka R^o), za 100 italských lir; pouze na Londýn udává se cena za 10 liber sterlinku (zkratka je: £). Udávání cen je dvojí: pro chek a směny krátkodobé (kurze Sicht) a směny dlouhodobé (längere Sichten) t. j. směny s delší dobou splatnosti; v kursovním lístku bursy vídeňské bývají pravidlem jen ceny směnek krátkodobých udávány, ceny pro dlouhodobé směny pravidelně scházejí a počítají se pak stejně dle cen krátkodobých. Ostatně je základní splatnost pro oba druhy směnek stejná. —

Základní splatnost směnek je a vista, t. j. rozumí se při udávané ceně směny splatné po vidění (po předložení); cena bývá konečně udána korunami. Splatností a vista rozumí se toto: směny na německá místa jsou totiž splatny den po datum kursovního lístku; směny na ostatní místa evropská mimo ruská jsou splatny dva dny po datum lístku kursovního; konečně směny na Petrohrad a na ruská místa vůbec jsou splatny tři dny po datum kursovního lístku, kdežto směny na Nový York 15 dní po datum kursovního lístku.

Poněvadž je cena směnek u nás udávána na základě lhůty a vista, — patrně tedy je to cena směnek co nejdříve splatných, — budou všechny směny, které mají splatnost pozdější, rozhodně lacinější a musí se tedy vypočtený diskont od směneční sumy odčítati. Diskont počítá se pak — jako úroky — ze směneční sumy, pouze se obnos její zaokrouhluje na celé koruny, franky, marky, ruble atd., při čemž zlomek menší nežli $\frac{1}{2}$ se zanedbává, $\frac{1}{2}$ a více se bere již za 1. Tedy K 4115.35 bere se za 4115 K při počítání diskontu, kdežto K 2685.50 se již považuje za K 2686. Dni počítají se dle kalendáře a rok za 360 dní.

Vyrovňávání obnosů do ciziny, ať již je to plat v cizím místě nebo inkaso z cizího místa, může se dít dvojím způsobem: Dejme tomu, že A má platit 10.000 M do Berlína firmě tamější B. A buď koupí směnku (nebo několik směnek) obnosu 10.000 M a pošle ji firmě B do Berlína — to je způsob první —; nebo A požádá firmu B, aby vydala naň směnku splatnou ve Vídni v korunách tak vysoko, aby za to se mohlo stržiti v Berlíně 10.000 M — to je druhý způsob. — Obojím způsobem se docílí stejně zaplacení dluhu; v prvním případě pravíme, že A poslal firmě B berlínskou rimesu; v druhém případě zase, že B uhradil svou pohledávku na firmu A tratou vídeňskou.

Opačný postup je při inkasu: Má-li firma C inkasovati 15.000 frs. od firmy D v Paříži, může buď vydati na firmu D směnku (tratu) v Paříži splatnou, kterou si na vídeňské (nebo pražské) burse prodá; nebo přikáže firmě D, aby poslala směnku (rimesu) vídeňskou (pražskou, nebo na jiné naše město) v korunách toho obnosu, co by se ho dostalo v Paříži za 15.000 frs. Patrně tu bude třeba učiniti obchody s devisami buď v místě dlužníkově nebo v místě věřitelově, a bude to záležeti od vzájemných cen na obou místech, pro který způsob se současně rozhodnou. Zároveň však jest patrné, že nelze se omeziti pouze na počítání devis dle našeho kursovního lístku, nýbrž že nutno znáti také početní způsoby ostatních burs cizozemských, s kterými se třeba vyrovnávati.

Také prostřednictvím třetího a čtvrtého i více míst se může vyrovnání státi, zásadně tu pro vyrovnání pomocí třetích míst není však podstatného rozdílu při výpočtech; zoveme takové vyrovnání pomocí třetích míst vyrovnáním nepřímým, kdežto je-li jednáno pouze mezi místy současnými, zoveme to vyrovnáním přímým.

Podle předeslaných výkladů bude již počítání ceny devis ve Vídni a tím také v ostatních místech rakousko-uherských věcí snadnou. Při koupi a při prodeji na burse třeba účtovati také ještě courtage a daň; courtage obnáší $\frac{8}{10} \frac{0}{00}$ a platí ji kupující s prodávajícím na polovici (pokud si nic jiného nevyjednali), tedy

každý po $\frac{4}{10}/_{00}$. V následujícím nebudeme courtage ani daň zvláště počítati, jelikož také jiné výlohy (na př. zásilky smének, kolky a podob.) zanedbáváme, ale musíme si toho býti vědomi, že se tu vždy rozumí cena bez výloh a že tedy při koupi bude nutno ještě výlohy připočísti, při prodeji pak odečísti.

Pro snadnější porozumění následujících výpočtů uvedeme výťah z kursovního lístku bursy vídeňské ku př. ze dne 28. listopadu 1908, při čemž vynechány ostatní rubriky pro ceny a uvedeny jen kursy závěreční a pro směnky krátkodobé:

M. Devisy:	Úroková míra	Peníze	Zboží
Amsterdam za 100 hf vista . . .	3 $\frac{0}{0}$	198.75	199.—
Brussel za 100 frs. vista . . .	3 $\frac{0}{0}$	—.—	—.—
Bukurešť za 100 lei vista . . .	5 $\frac{0}{0}$	—.—	—.—
Německá bankovní místa za 100 M vista	5 $\frac{0}{0}$	117.10	117.30
Kodaň za 100 danských korun . . .	5 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	—.—	—.—
Londýn za 10 lib. šterl. vista . .	2 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	239.60	239.85
New-York za 100 am. dol. vista . .	5 $\frac{0}{0}$	—.—	—.—
Italská bankovní místa za 100 lir vista	5 $\frac{0}{0}$	95.25	95.37 ⁵
Paříž a francouzská bank. místa za 100 frs. vista	3 $\frac{0}{0}$	95.40	95.55
Petrohrad a ruská bank. místa za 100 rublů vista	5 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	251.25	251.75
Švýcarská bank. místa za 100 frs. vista	3 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	95.32 ⁵	95.47 ⁵
Curych za 100 frs. vista	3 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	95.32 ⁵	95.47 ⁵

V uvedeném výťahu z kursovního lístku scházejí ceny na Brusel, Bukurešť, Kodaň a Nový York, které také jindy (zvláště na Nový York) bývají jen zřídka udávány.

Pro vyrovnání dluhu do ciziny zasláním rimesy uvádíme:

Příklad 1. Vídeňská firma je dlužna do Paříže 5425.16 frs. k 15. lednu příštího roku a vyrovnává dluh ten dne 28. listopadu 1908 koupí směnky na burse vídeňské, splatné toho dne co dluh (15. ledna 1909).

Diskont ze směnky 5425·16 frs. k 15. lednu 1909 může býti čítán dvojím způsobem: a) Směnka je splatna dne 15. ledna 1909, kdežto směnky v kursovním lístku jsou splatny a vista, t. j. 30. listopadu 1908. Čítá se tedy v prosinci 31 dní, v lednu 15 (podle kalendáře), dohromady 46 dní. Diskont $3\frac{0}{10}$ bude

$$\frac{5425.46}{12.000} = 5.425 \quad (4 - \frac{1}{6}) = 20.80 \text{ frs.}$$

Směnka kupovaná je později splatna nežli směnka v kursovním lístku udaná a je tedy o diskont lacinější. Diskontovaná suma je

$$5425.16 - 20.80 = 5404.36 \text{ frs. a vista.}$$

Poněvadž 100 frs. a vista je 95.40 K (kurs se ovšem tak musil smluviti), bude 5404.36 frs. a vista po 95.40 K = K 5155.76.

b) Druhý způsob: Převeďte se napřed směneční suma na koruny

$$5425.16 \cdot 0.954 = K 5175.60.$$

Z této směneční sumy převedené na koruny počítá se diskont zrovna jako dříve za 46 dní $3\frac{0}{10}$:

$$\frac{5176.46}{12.000} = 5.176 \quad (4 - \frac{1}{6}) = K 19.84$$

a tedy diskontovaná suma $5175.60 - 19.84 = 5155.76$ K, zrovna jako dříve.

Příklad 2. Petrohradská firma, která je dlužna do Vídně R⁰ 8347.50 k 31. lednu 1909, žádá vídeňského věřitele, aby 28. listopadu kryl si dluh ten tratou (směnkou) Petrohradskou. Kurs aby se při tom účtoval, za jaký firma dovede tratu na burse prodati. Dejme tomu, že byl umluven kurs 100 R⁰ vista = 251.50 K.

Súčtování provede se takto:

$$R^0 8347.50 \text{ po } 251.50 K = K 20.993.96.$$

Diskont $5\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ ní se počítá napřed $5\frac{0}{10}$ a $\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ je zrovna desetina z $5\frac{0}{10}$. Kurs a vista na ruská místa znamená tři dni po datu kursovního lístku (28. listopadu), tedy 1. prosince. Čítá se podle toho v prosinci 30 dní, v lednu 31. Diskont $5\frac{0}{10}$ je

$$\frac{20.994 \cdot 61}{7200} = \frac{3499.61}{1200} = 349.9 \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{120} \right) = \text{K } 177.87$$

a k tomu $\frac{1}{2}\%$ čili $\frac{1}{10}$ hořejší sumy . . . K 17.79
K 195.66

Prodejní suma traty bude podle toho K 20.993.96—195.66 = K 20.798.30.

Příklad 3. Rotterdamský obchodník kávou chce, aby faktura jeho splatná 15. února 1909 byla vyrovnána rimesou amsterodamskou splatnou téhož dne, kterého faktura. Obnos faktury a rimesy je hf 8657.25. Kolik uhrazení to bude ve Vídni státi 28. listopadu 1908, když se podařilo devisu na Amsterdam koupiti za kurs 198.85?

hf 8657.25 vista po 198.85 K = K 17.214.94.

Diskont 3 $\frac{0}{10}$ ní se čítá od 30. listopadu (dva dni po datu kursovního lístku) do 15. února příštího roku: v prosinci 31, v lednu 31 a v únoru 15 dní; dohromady za 77 dní.

$\frac{17215.77}{12000} = 17.215.6\frac{5}{12} = \text{K } 110.46$, tak že uhrazení faktury stálo 17.214.94 — 110.46 = K 17.104.48.

Tyto příklady postačují, aby se poznalo, jak na našich bursách koupenými devisami se dají uhraditi dluhy do cizozemska i jak prodejem cizích trat se inkasují pohledávky na cizinu.

2. Obchod devisami na cizozemských bursách. — Arbitrage směnek cizozemských.

Placení a uhražování pohledávek směnkami nemůže se omeziti na jediný trh (bursu), nýbrž nutno hledati, na které burse bylo by nejvýhodněji kterou směnku koupiti. Jednotlivé devisy mají nestejné ceny na různých bursách a jediné přesný počet ukáže, kterou směnkou a na které burse se dá nejvýhodněji plat sprostředkovati či pohledávka inkasovati. K tomu však je potřebí znáti usance platné na cizích bursách. Naznačeny budou zde jen některé význačnější zvyklosti na bursách evropských, ale pro omezenost místa látky ani zdaleka nelze vyčerpati. Stačí jenom vše načrtnouti tak,